

Horace Engdahl: Tal till Bob Dylan

Talare

Horace Engdahl
Litteraturkritiker

Datum

10 december 2016

Eders Majestäter, eders kungliga högheter, excellenser, mina damer och herrar!

Hur sker de stora omvälvningarna i litteraturens värld? Ofta genom att någon tar en enkel och ringaktad form, som ännu inte räknas till ordkonsten i högre mening, och får den att mutera. Så blev den moderna romanen till en gång ur anekdoten och brevet, så föddes den nya tidens drama ur upptåg på brädor lagda över tunnor på någon marknadsplats, så detroniserade visor på folkspråket den lärda latinska poesin, så tog La Fontaine djurfabeln och H.C. Andersen sagan från barnkammaren till Parnassens höjd. Varje gång någonting sådant sker, förändras idén om vad litteraturen är.

I och för sig borde det inte vara sensationellt att en sångare och låtskrivare står som mottagare av det litterära Nobelpriset. I ett avlägset förflutet var all poesi sjungen eller klangfullt reciterad, poeterna var rapsoder, barder, trubadurer, lyrik kommer av lyra. Men det Bob Dylan gjorde var inte att återvända till grekerna eller provençalerna. I stället försvor han sig med kropp och själ åt 1900-talets amerikanska populärmusik, det som spelades på radiostationer och grammofonskivor för vanligt folk, vita och svarta: kampsånger, country, blues, tidig rock, gospel, underhållningsmusik. Han lyssnade dag och natt, provade på sina instrument, försökte göra efter. Men när han skulle skriva likadana sånger, blev de annorlunda. I hans händer förvandlades material. Det han hittade av grannlåt och bråte, av banala rim och smarta fraser, av förbannelser och fromma böner, kärleksviskningar och råa skämt, allt detta renade han till poetiskt guld, om avsiktligt eller oavsiktligt, det är inte en relevant fråga, allt skapande börjar med ansträngningen att härma.

Inte ens efter femtio års oavbruten exponering har vi kunnat vänja oss vid denna musikens motsvarighet till sagans Flygande holländare. Han rimmar bra, sa en kritiker som förklaring till hans storhet. Och det är sant. Hans rimmande är ett alkemiskt medel som upplöser alla sammanhang och skapar nya, som bara nätt

och jämnt får plats i den mänskliga hjärnan. Det var en chock. Där publiken väntade poppiga folksånger stod en ung man med gitarr som fick gatans språk och bibelns att ingå en förening efter vilken världens undergång skulle ha känts som en överflödig repris. Samtidigt sjöng han om kärlek med en övertalningkraft som alla önskar att de ägde. Med ens tedde sig mycket av den bokliga poesin på jorden egendomligt bleksiktig, och de vanliga sångtexterna, de som kollegerna fortsatte att skriva, liknade på något vis gammalt svartkrut efter uppfinnandet av dynamiten. Snart slutade man jämföra honom med Woody Guthrie och Hank Williams och fick i stället ta till Blake, Rimbaud, Whitman, Shakespeare.

På den mest osannolika platsen av alla, den kommersiella grammofonskivan, återskänkte han det poetiska språket den höga stilen, som hade varit förlorad sedan romantikerna. Men inte för att sjunga om evigheten, utan för att tala om det som händer runt omkring oss. Det var som om oraklet i Delfi läste upp kvällsnyheterna.

Att erkänna denna revolution genom att tilldela Bob Dylan Nobelpriset var ett beslut som tycktes djärvt bara innan det var fattat och som redan verkar självklart. Men ger vi honom priset för att han rumsterat om i litteraturens system? Nej, egentligen inte. Det finns en enklare förklaring, som vi delar med alla dem som står med klappande hjärta framför scenen vid någon anhalt på hans oändliga turné och väntar på den magiska rösten. Chamfort gjorde iakttagelsen att när en mästare som La Fontaine framträder, spelar genrernas hierarki, uppfattningen om vad som är stort och smått, högt och lågt i litteraturen, ingen roll. ”Vad betyder det av vilken ordning verken är, när deras skönhet är av första ordningen?” skriver han. Det är det enkla svaret på frågan om hur Bob Dylan kommer in i litteraturen: genom att skönheten hos hans sånger är av första ordningen.

Med sitt verk har Bob Dylan förändrat uppfattningen om vad poesi kan vara och hur den kan verka. Han är en sångare värdig att stå vid sidan av grekernas *ᾠοιδόι*, bredvid Ovidius, bredvid de romantiska visionärerna, bredvid bluesens kungar och drottningar, bredvid geniala standardsångers bortglömda mästare. Om folk i den litterära världen knorrar, får man påminna dem om att gudarna inte skriver, de dansar och de sjunger. Svenska Akademiens välgångsönskningar följer Mr. Dylan på hans väg till kommande spelplatser.

Taggar

2010-tal, 2016, Hyllningstal, Man, Svenska Akademien

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/horace-engdahl-tal-till-bob-dylan>